

Kehittämissuosituksset

1) Huoltovarmuuden ohjaus vaatii kokonaisvaltaisen tarkastelun

Huoltovarmuusjärjestelmän merkitys ja kehittämistarpeet on syytä tehdä yhteisesti ymmärretyiksi koko valtioneuvoston, yksittäisten ministeriöiden ja eduskunnan piirissä.

Huoltovarmuussäätelyn kokonaiskehittäminen on nähtävä kiireellisenä asiana, sillä kyse on merkittävästä instrumentista muun muassa Suomen kyberturvallisuuden varmistamisessa. Tässä suhteessa aikaa ei ole hukattavana.

Huoltovarmuuslainsäädännön toimeenpanon mekanismi ja sen liittyminen huoltovarmuusorganisaation ohjaamiseen pitää miettiä uudelleen. Nykyisin Huoltovarmuuden tavoitepäättös on liukunut alkuperäisestä tarkoituksestaan (hallinnon kehittämisveloitteet) Huoltovarmuuskeskusta ohjaavaksi strategia-asiakirjaksi.

Edellä sanotun pohjalta valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista päivittämisen kanssa ei tulisi tarpeettomasti kiirehtiä vaan sen tulisi olla johdonmukainen osa koko säädöspohjan kehittämisen työtä. Tämänhetkinen valtioneuvoston päätös toimii nykytilassa tyydyttävällä tavalla huoltovarmuuden kehittämisen tahtotilan ilmentäjänä.

2) Huoltovarmuudellisen varautumisen koordinaatio valtioneuvostotasolla tulee saattaa nykyistä paremmalle tasolle

Työ- ja elinkeinoministeriön huoltovarmuuden yhteensovittamistyötä tulee ryhdistää. Nyt TEM:n yhteistyö muiden ministeriöiden kanssa ei ole riittävän aktiivista ja tämän vuoksi valtioneuvoston yhteinen tahtotila huoltovarmuusasioiden kehittämisessä jää epämääräiseksi. Tämä on selkeä heikkous myös valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksen valmistelun näkökulmasta.

Huoltovarmuuden kokonaisuuden koordinoinnin tulee tuoda nykyistä enemmän lisäarvoa ministeriökohtaiseen sekä ministeriöiden yhteiseen varautumistyöhön. Valmiuspäälliköiden roolia ministeriöiden varautumistoiminnan ohjaamisessa, mukaan lukien huoltovarmuudellisen varautumisen koordinaatio, tulee järkevöittää.

Eduskunta pitää ottaa aktiiviseksi osapuoleksi huoltovarmuuden kehittämiseen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tuomalla huoltovarmuuskysymykset selkeämmin osaksi nykyisiä turvallisuusselontekoja. Eduskunnan olisi myös syytä harkita, että huoltovarmuutta koskevia lakiehdotuksia käsiteltäessä valmisteluun osallistuisi huoltovarmuusasioita lähtökohtaisesti käsittelevän talousvaliokunnan lisäksi kyseiseen asiaan liittyvät muut valiokunnat, esimerkiksi puolustusvaliokunta ja/tai hallintovaliokunta.

3) Huoltovarmuuskeskuksen ohjausta tulee terävöittää

Työ- ja elinkeinoministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen välisiä tulossopimuskäytäntöjä tulee kehittää nykyistä tavoitteellisempaan suuntaan. Tämä edellyttää huoltovarmuuden tavoitepäättöksen roolin ja sisältöjen kirkastamista, Huoltovarmuuskeskukselle asetettujen tavoitteiden konkretisointia, validien tulosmittareiden käyttöönottoa, lähtö- ja tavoitetasojen määrittelyä sekä tuloksellisuuden seurannan ja raportoinnin kehittämistä.

Osana Huoltovarmuuskeskuksen ohjausta myös HVK:n hallituksen roolia tulee pohtia kriittisesti. Nykyisillään hallitus toimii liiaksi johtokuntatyyppisenä elimenä ilman selvää ohjaavaa otetta. Samalla myös toimitusjohtajan toimivaltaa ja vastuita tulisi selkeyttää.

4) Huoltovarmuusrahaston rooli ja varainkäytön läpinäkyvyys tulee arvioida perusteellisesti

Huoltovarmuusrahaston varainkäytön valvontaa tulisi tehostaa. Rahoitus- ja sijoitustuottojen kasvun myötä HVK:lle on kertynyt runsaasti resursseja, joita on sidottu uusiin toimintoihin ja ohjelmiin.

Lisäksi huoltovarmuusrahaston kautta maksetaan aluehallintovirastoissa olevien huoltovarmuusylitarkastajien palkkoja ja eräitä Kyberturvallisuuskeskuksen vakansseja. Näiden rahoituskohteiden käynnistämisen mandaatti on kuitenkin epäselvä ja ylivirotiset määrärahojen epäviralliset sitomiset rikkovat hyvän budjetoinnin periaatteita ja budjetin täydellisyysperiaatetta sekä tätä kautta kaventavat Eduskunnan budjettivaltaa. Huoltovarmuusvarojen käytöstä tulisi sopia työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön välisissä talousarvioneuvotteluissa.

Alkuperäisen tarkoituksensa mukaisesti huoltovarmuusrahaston tulee mahdollistaa hätätilanteiden edellyttämä nopea rahoitus sekä varmuusvarastojen ylläpitoon liittyvät väliaikaiset ja/tai yllättävät rahoitustarpeet. Tässä suhteessa päätöksenteon mandaatin on oltava selkeä ja toimintamallin sujuva. On syytä harkita, pitäisikö huoltovarmuusrahaston käyttötarkoitus rajata tulevaisuudessa vain näihin välttämättömiin kriisivarautumisen toimiin.

5) Huoltovarmuuskeskuksen toimintaprosesseja tulee kehittää ja toiminnan avoimuutta lisätä

Huoltovarmuuskeskuksen toiminnan läpinäkyvyyttä ja avoimuutta tulisi lisätä. Tämä koskee roolien ja vastuiden määrittelyä laitoksen sisällä (vrt. osastosiilot ja hallitukselle esiteltävät asiat) sekä ennen kaikkea toiminnan tulosten ja vaikutusten raportointia. Asiakirjojen salaus tulisi rajoittaa vain varautumisen ja turvallisuuden kannalta kriittisiin asiakokonaisuuksiin. Tälle tulisi määritellä oma prosessi ja selkeät menettelytavat. Toimintasuunnitelmien ja -kertomusten sekä tilinpäätöstietojen tulisi lähtökohtaisesti olla julkisia asiakirjoja.

6) Poolitoiminnan ja kumppanuusverkoston toiminnan kehittämistä tulee jatkaa nykyisten vahvuuksien pohjalta

Poolitoiminnan uudistaminen on lähtenyt hyvin käyntiin ja osana sitä on kyetty tunnistamaan poikkialaisia toimintokokonaisuuksia (kuten kyberturvallisuus ja logistiikka). Toiminnan haavoittuvuuden vähentämiseksi tulee kehittää yhteisiä prosesseja ja tiimityön muotoja. Nykyisin toiminta on liiaksi henkilösidonnaista ja ad hoc -pohjalta tapahtuvaa. Poolirajat ylittävää yhteistyötä tulisi koordinoita nykyistä tehokkaammin. Samoin poolien yhteyksiä niitä lähellä oleviin ministeriöihin tai hallinnonaloihin tulisi vahvistaa.

Nykyisin käytössä olevaa sektorimallia ei enää pidetä tarkoituksenmukaisena. Se tulisi korvata toimialojen yhteistoimintaan kannustavalla järjestelmällä, jolla on myös selkeä yhteys julkisen hallinnon huoltovarmuustoiminnan kehittämiseen.

7) Huoltovarmuuden rooli osana kansallisen turvallisuuden kokonaisuutta tulee määritellä uudestaan

Huoltovarmuuden kehittäminen on nähtävä keskeisenä osana Suomen kansallisen turvallisuuden kokonaisuutta. Vaikka järjestelmämme on maailman luokassa ainutlaatuinen, se vaatii kehittämistä ja päivittämistä sekä erityisesti eurooppalaisen yhteistyön tarpeen aktiivista huomioimista.

Materiaalisen huoltovarmuuden varmistamisen ohella on kiinnitettävä huomiota tiedon huoltovarmuuteen. Globalisaatio ja kaikkialla läsnä oleva digitalisaatio muokkaa toimialojen toimintalogiikoita ja lisää tapahtumien keskinäisriippuvuutta. Muutoksessa selviytyminen edellyttää panostamista suomalaisen huoltovarmuusorganisaation osaamisen kehittämiseen.

CER-direktiivin valmistelu on nähtävä tärkeänä mahdollisuutena osallistua eurooppalaisen huoltovarmuudellisen varautumisen kehittämiseen. Suomen tulee olla aktiivinen direktiivin valmistelussa sekä huolehtia myös kattavasta kansallisesta vaikutusarvioinnista osana direktiiviluonnoksen kotimaista käsittelyä.

8) Huoltovarmuusorganisaation kehittämisen suuntaviivat tulee valmistella laaja-alaisen työryhmän tai komitean toimesta.

Edellä esitettyjä kehittämissuuntaviivoja tulisi valmistella laaja-alaisen työryhmän tai komitean toimesta. Työryhmän tulisi ottaa kantaa Huoltovarmuusorganisaation toiminnan uudistamiseen, Huoltovarmuusrahaston valvontaan ja päätöksentekoon, CER-direktiivin kansalliseen toimeenpanoon sekä huoltovarmuuden tavoitepäättöksen roolin selkeyttämiseen.

Tämä liittyy luontevasti huoltovarmuuslainsäädännön päivittämisen prosessiin. Huoltovarmuuslainsäädännön päivittäminen ja modernisointi 2020-luvun uhkamaisemaan tulee käynnistää parlamentaarisenä työnä. Tämä prosessi voi olla synerginen valmiuslain uudistamisen kanssa, mutta sen ei tarvitse olla siitä riippuvainen.